

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра міжнародних економічних відносин

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Козак Ю.Г.

“ ___ ” _____ 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«Стан та перспективи удосконалення експортної діяльності підприємства (на прикладі ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур»)»**

Виконавець:

студентка ЦЗВФН, гр..М-7

Леонтєва Марина Ігорівна

/підпис/

Науковий керівник:

ст. викладач кафедри МЕВ

Бурлаченко Дмитро Миколайович

/підпис/

ОДЕСА – 2020

АНОТАЦІЯ

Леонт'єва М. І. «Стан та перспективи удосконалення експортної діяльності підприємства (на прикладі ПрАТ «Стальканат-Сілур»)», кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за магістерською програмою

«Міжнародні економічні відносини», Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження виступає міжнародна експортна діяльність ПрАТ «Стальканат-Сілур» та процес її вдосконалення. У роботі розглядаються теоретичні аспекти здійснення експорту на зарубіжних ринках, визначається вплив внутрішнього та зовнішнього середовища на міжнародну зовнішньоекономічну діяльність підприємства та методи її оцінки.

Проаналізовано зовнішньоекономічну діяльність ПрАТ «Стальканат-Сілур», здійснено факторний аналіз впливу чинників, що сприяють та заважають здійсненню міжнародного експорту. Запропоновано напрями вдосконалення міжнародної зовнішньоекономічної діяльності підприємства, розроблено заходи щодо оптимізації та підвищення ефективності збуту і просування, зокрема шляхом диверсифікації ринків збуту та виробництва, використання можливостей телекомунікації та електронної комерції.

Ключові слова: міжнародна зовнішньоекономічна діяльність, ПрАТ «Стальканат-Сілур», зовнішнє середовище, експорт, збут, форми розрахунків, ефективність, комплекс підприємства

ANNOTATION

Leontieva Maryna, «Status and prospects for improving the export activities of the enterprise (on the example of PJSC «Stalkanat-Silur»)», thesis for Master degree in specialty 292 «International economic relations» under the program «International economic relations», Odessa National Economic University Odessa, 2020

Thesis consists of three chapters. The master's qualification work consists of three sections. The object of the study is the international export activity of PJSC "Stalkanat-Silur" and the process of its improvement. The paper considers the theoretical aspects of export in foreign markets, determines the impact of internal and external environment on the international foreign economic activity of the enterprise and methods of its evaluation.

The foreign economic activity of PJSC "Stalkanat-Silur" is analyzed, the factor analysis of influence of the factors promoting and interfering with realization of the international export is carried out. The directions of improvement of the international foreign economic activity of the enterprise are offered, the measures on optimization and increase of efficiency of sale and advancement, in particular by diversification of the markets of sale and manufacture, use of possibilities of telecommunication and e-commerce are developed.

Thesis offers directions of international marketing improvement, suggests measures for marketing budget optimization and increase of sales efficiency and promotion, in particular through diversification of markets and production, the use of electronic commerce possibilities.

Keywords: international foreign economic activity, PJSC "Stalkanat-Silur", external environment, export, sales, forms of payment, efficiency, enterprise complex.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ	6
1.1. Сутність та значення експортної діяльності підприємств.....	6
1.2. Фактори, що впливають на експортну діяльність підприємств.....	10
1.3. Критерії та методи оцінки експортної діяльності підприємств.....	16
Висновок до розділу 1.....	24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур»	25
2.1. Характеристика і аналіз діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».....	25
2.2. Аналіз факторів експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур»...39	39
2.3. Оцінка ефективності експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».....	47
Висновок до розділу 2.....	54
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур»	57
3.1. Організаційно-економічні заходи удосконалення експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».....	57
3.2. Диверсифікація асортименту продукції ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».....	64
3.3. Побудова міні-заводу як перспективного шляху удосконалення діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».....	68
Висновок до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. Експортна діяльність є важливою і невід'ємною складовою господарської активності підприємства. Здійснення експортних операцій стає вагомою передумовою для розширення ринків збуту, збільшення обсягів виробництва та підвищення якості продукції, що, в свою чергу, дозволяє також створити сприятливе підґрунтя для зміцнення конкурентних позицій підприємства на внутрішньому ринку. Для національної економіки зростання обсягів експортних поставок суб'єктів господарювання виступає основним інструментом підтримки позитивного балансу зовнішньої торгівлі, необхідного для забезпечення стабільності валютного курсу, повного та своєчасного фінансування імпорتنих закупівель, збільшення впливу вітчизняних підприємств на глобальні світогосподарські процеси тощо.

Питанням розвитку та удосконалення методів аналізу і оцінки експортної діяльності як країни в цілому, так і промислового підприємства розглядали багато у своїх працях провідні вітчизняні та зарубіжні вчені, такі як Ю.Козак, Ю. Макогон, І.Смирнова, А.Яковлев, Ю.Логвіненко, Л.Стровський, О. Мельник, О. Паршина, А. Босак, С.Казанцев, Р.Дарміць, О.Кузьмін та ін..

Незважаючи на велику кількість наукових праць, значні досягнення в теорії і практиці управління експортною діяльністю підприємства, є низка питань, недостатня розробка яких знижує рівень управління та ефективність експортної діяльності вітчизняних підприємств. Це стосується, зокрема, операційного визначення економічної сутності експорту як явища і процесу міжнародної економічної діяльності, що виражає специфічний вид взаємодії суб'єктів світового ринку, методологічних засад аналізу й оцінки експортної діяльності підприємства, ранжування та вибору найбільш сприятливих сегментів зовнішнього ринку, підвищення гнучкості експортного потенціалу вітчизняних підприємств в умовах зростаючої нестабільності зовнішнього середовища бізнесу. Актуальність, теоретична і практична значущість і недостатня розробка цих та інших питань управління експортною діяльністю підприємств в умовах

транзитивної економіки зумовили вибір теми магістерської роботи, постановку мети і задач дослідження.

Метою дослідження є розгляд стану та визначення основних напрямків підвищення ефективності експортної діяльності підприємств в умовах сучасних трансформаційних процесів в економіці України.

Для досягнення поставленої мети необхідним є вирішення наступних завдань:

- виділення сутності експортної діяльності підприємств;
- визначення чинників, що впливають на експортну діяльність підприємств;
- розгляд методики визначення ефективності експортної діяльності підприємств;
- аналіз ефективності здійснення експортних операцій ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур»;
- розробка заходів щодо підвищення ефективності експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».

Об'єктом дослідження виступає експортна діяльність підприємств.

Предметом дослідження виступають теоретико-методологічні та практичні підходи до визначення ефективності експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур» та розробка основних напрямків її підвищення.

Для досягнення поставленої мети в роботі використовувалися такі *методи дослідження*: монографічний – для вивчення теоретичних та методологічних підходів до оцінювання ефективності експортної діяльності підприємств; методи логічного пізнання, в тому числі метод аналізу й синтезу – для диференціації й узагальнення складу чинників підвищення ефективності експортної діяльності підприємств; графічний – для наочного зображення та схематичного подання теоретичного й практичного матеріалу, застосований системний підхід при викладенні матеріалу, використані методи

математичного моделювання, зокрема, кореляційно-регресійний аналіз. Застосовані комп'ютерні програми для обробки та аналізу інформації.

Були надані пропозиції щодо вдосконалення експортної діяльності підприємств на прикладі ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур» шляхом диверсифікації асортименту продукції підприємства, зниження собівартості виробленої продукції, а також надані інші організаційно-економічні заходи удосконалення експортної діяльності підприємства. Наведені рекомендації є реальні й здійсненні. Впровадження запропонованих заходів підвищить ефективність експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур» та вирішить ряд проблем функціонування підприємства.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи був підготовлен підрозділ у монографії *International Trade in Modern Dimensions*, обсягом 0,5 авт.арк. .

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі визначені теоретичні засади ефективності здійснення експортних операцій на підприємстві, проведено аналіз ефективності експортної діяльності підприємства та сформульовані основні напрямки її підвищення на прикладі ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур». Результати проведеного дослідження дозволяють зробити наступні висновки:

1. Здійснення експортної діяльності в рамках підприємства обумовлено декількома важливими причинами: використання надлишкових потужностей, зниження витрат виробництва, підвищення прибутковості та розподіл ризиків.

2. Визначено, що в процесі здійснення експортної діяльності для підприємств важливим є визначення факторів, що на неї впливають. Вагоме значення оказують фактори зовнішнього середовища, а також організаційний, техніко-технологічний, інтелектуальний та економічні фактори.

3. Необхідною умовою успішного проведення експортних операцій є аналіз їх ефективності з метою встановлення оптимальної структури експорту і прийняття обґрунтованих рішень у сфері управління експортною діяльністю. Для оцінки ефективності експортної діяльності підприємства потрібно використовувати систему показників. Доцільним є розрахунок таких основних показників як рентабельність, ефективність експорту, економічна ефективність, а також проводити аналіз результативного показника діяльності підприємства, що дозволить комплексно оцінити рівень ефективності експортної діяльності підприємства та допоможе виявити невикористані резерви її підвищення.

4. На базі запропонованої в першому розділі методики, були згруповані фактори впливу на експортну діяльність підприємства. Було визначено зміст та значення кожного з них. За допомогою кореляційно-регресійного аналізу, було надане числове вираження впливу групи таких факторів як фізичний обсяг виробництва, собівартість виробництва експортної продукції та витрат на збут на ефективність експорту та з'ясовано рівень їх взаємозалежності.

5. В ході аналізу ефективності експортної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур» було розглянуто декілька показників, які характеризують ринкову результативність експорту. Отже, найбільш вагомим значенням для експорту аналізованого підприємства мають такі види продукції, як сталеві канати, аналогів яких немає в СНД, а також сталева та низьковуглеродиста проволока, яка відповідає міжнародним стандартам та користується великим попитом на зарубіжних ринках. Було з'ясовано, що частка цих видів продукції у загальних обсягах виробництва є дуже високою і складає близько 85%. Розрахунки також показали, що не дивлячись на кризове становище в економіці 2015-2016 років та інші перешкоди, експортна діяльність підприємства є достатньо ефективною. Експорт підприємства займає майже рівну частину з реалізацією продукції на внутрішньому ринку, що говорить про те, що реалізація продукції на зарубіжних ринках є дуже важливим для успішної діяльності ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур».

6. Визначено, що одним зі шляхів покращення експортної діяльності підприємства є диверсифікація асортименту продукції. Отже, було запропоновано почати виробництво канцелярської скріпки. Здійснення даної пропозиції є економічно обґрунтованою. Отже, було з'ясовано, що виробництво канцелярської скріпки хоч і не є дуже прибутковим для великого промислового підприємства, але все ж таки буде приносити додатковий прибуток даному підприємству в середньому у розмірі 88 тис. грн. за рік.

7. Встановлено, що одним зі шляхів підвищення прибутковості підприємств є зниження собівартості виробленої продукції. На даному підприємстві це можливо за рахунок побудови міні-металургійного заводу на базі самого підприємства з виробництва основної сировини, яку використовує підприємство при виробленні метизних виробів – катанки.

Подалі, в перспективі свого розвитку на даному міні-заводі можна буде виробляти не тільки мідну катанку для внутрішнього споживання підприємством, а й арматурну сталь, а також сталеві листи, які

використовуються при створенні морських суден, літаків та інших високотехнологічних об'єктів.

8. Щодо охорони праці на підприємстві, можна дійти висновку, що наявна на підприємстві система стимулювання за виробничу діяльність повинна, окрім системи санкцій, розслідувань та покарань, повинна передбачати також систему стимулювання за профілактичну роботу щодо забезпечення охорони праці та безпеки виробництва, як невід'ємну частину виробничої діяльності підприємства. Система стимулювання повинна раціонально поєднувати в собі форми морального і матеріального заохочення із заходами виховного, дисциплінарного та економічного впливу на працюючих.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про Зовнішньоекономічну діяльність» – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/959-12>
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності промислових підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія/ ВГ. Андрійчук. - К,: КНЕУ, 2018. - 292 с.
3. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації. — К.: КНЕУ, 2014. — 275 с..
4. Бно-Айриян М. Суровые годы на стали // Бизнес. - 2019. - №15. - с. 120-122.
5. Волкова І.А., Гірчук І.В. Методика аналізу експортно-імпорتنих операцій в діяльності підприємств/ І.А,Волкова, І.В. Гірчук // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2012. - № 3. - С. 53-55
6. Гринкевич С.С. Підходи до визначення сутності економічної категорії "ефективність зовнішньоекономічної діяльності" підприємств / С.С. Гринкевич, О.Ю. Сало // Наук. вісн. НЛТУ України: Зб. наук.-техн. праць. – Львів: НЛТУ України. – 2018. – Вип. 18.2. – С. 170-175.
7. Державний комітет статистики України - www.ukrstat.gov.ua/
8. Дроздова Г.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності підприємства: Навч. посібник. - Київ: ЦУЛ, 2012. - 172с.
9. Електронний ресурс - <http://smida.gov.ua>
10. Исмаилова Л.А. Понятие и моделирование экспортного потенциала с помощью CASE-технологии [Электронный ресурс] / Л.А. Исмаилова, З.Н. Индрисова, М.С. Лешкова. – Режим доступа: [«http://www.sworld.com.ua/konfer21/700.htm](http://www.sworld.com.ua/konfer21/700.htm)
11. Каплан Роберт С. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию / С. Роберт Каплан, П. Дейвид Нортон. – 2-е изд., испр. и доп. / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2016. – 512 с.
12. Кизим М.О. Збалансована система показників [Текст]: монографія / М.О. Кизим, А. А. Пилипенко, В.А. Зінченко. -Х.: ВД "Інжек", 2017. - 192 с.

13. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. / О.А. Кириченко. – К.: Знання-Прес, 2012. – 384 с.
14. Козак Ю.Г. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: Навчальний посібник; 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ: Центр навчальної літератури, 2020. – 792 с.
15. Кузьмін О.Є., Мельник О.Г. Основи менеджменту: Підручник. – К.: Академвидав, 2017. – 464 с.
16. Кузьмін О.Є. Планування, організування та мотивування зовнішньоекономічної діяльності. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська Політехніка», 2019. – 324 с.
17. Лапыгин Ю.Н. Стратегическое развитие организации [Текст] / Ю.Н. Лапыгин, Д.Ю. Лапыгин, Т.А. Лачинина; под ред. Ю.Н. Лапыгина. - М.: Кнорус, 2005. - 288 с.
18. Макогон Ю. ГКМ Украины на внешних рынках: состояние и перспективы. // Экономика Украины. - 2011. - №4. - с. 72-80.
19. Мельник О. Індикатори оцінювання ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємства [Текст] / О. Мельник, Ю. Логвіненко // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". — 2017. - № 15 (599). - С. 124-130.
20. Миролубова Т. В. Совершенствование внешнеэкономической деятельности предприятий в условиях рыночной экономики: Автореф. дис./ Т.В. Миролубова. – Екатеринбург, 2002. – 20 с.
21. Медведев П.М. Факторы эффективности экспорта предприятий – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
22. Натальченко А. Запасной путь локомотива украинской экономики // Инвестгазета. - 2006. - №5. - с. 14
23. Організація експортної діяльності, визначення. – Режим доступу : <http://www.ultpp.ru/ved/95-organizaciya-yeksportnoj-deyatelnosti.html>
24. Пухтаєвич Г.О. Аналіз національної економіки [Текст] / Г.О. Пухтаєвич. - К: КНЕУ, 2015. - 254 с.

25. Руденко Л.В. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства: Підручник. - К.: Лібра, 2002. - 304с.
26. Савлук М.І. Міжнародні розрахунки та валютні операції: Навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2012. - 392с.
27. Сайт Вікіпедія – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/Експорт>
28. Сайт підприємства ПрАТ «ВО «Стальканат-Сілур»:
<http://stalkanatsilur.com.ua/ru>
29. Сидоренко А.В. Факторы и резервы развития экспортного потенциала промышленного предприятия [Электронный ресурс] / А.В. Сидоренко. – Режим доступа: <http://vestnik.ssu.samara.ru/articles/386/7.pdf>
30. Смирнов А.Н., Сафонов В.М., Дорохова Л.В. Цупрун А.Ю. Металлургические мини-заводы. Донецк: Норд-Пресс, 2005, 469 с.
31. Смирнова И.А. Основные факторы эффективности внешнеторговой деятельности предприятий [Текст] / И.А. Смирнова. - Вестник СГСЭУ. - 2016. -NQ 13 (2). -С. 67- 70.
32. Стеблов А.Б., Матейко А.В. Эффективность и риски мини-заводов// Электрометаллургия, 2008, № 7, с. 2-9
33. Стровский Л.Е. Внешнеэкономическая деятельность предприятия: учебник для вузов / Л.Е. Стровский, С.К. Казанцев, Е.А. Паршина и др.; под ред. проф. Л.Е. Стровского. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: ЮНИТИ, 2001. – 823 с.
34. Швыдкий В.В. Теория и практика формирования и реализации экспортного потенциала предприятий [Электронный ресурс] / В.В. Швыдкий. – Режим доступа: http://yandex.ua/yand_search/?text
35. Юзов О.В., Седіх А.М. Мировые тенденции развития мини-заводов// Электрометаллургия, 2010. № 6. с 2-6.
36. Яковлев А.И. Усовершенствование методов определения эффективности внешнеэкономической деятельности / А.И. Яковлев // Финансы Украины. – 2002. – № 9. – С. 28-34.

37. Янковский Н.А. Повышение эффективности внешнеэкономической деятельности крупного производственного комплекса: монография / Н.А. Янковский. – Д.: АО «Изд-во Донеччина», 2000. – 152 с.